

Запорізька міська рада
Департамент освіти і науки
Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 161 «Сніжинка»
Запорізької міської ради Запорізької області

***«Чарівні «пензлики»
або незвичайні способи малювання
для маленьких художників»
досвід роботи вихователя
Наталії Германівни Богданович***

м. Запоріжжя
2018



Наталія Германівна Богданович

Дата народження: *18 квітня 1958 року*

Освіта:

Запорізьке педагогічне училище, 1978 рік

Спеціальність: *вихователь дитячого садка*

Кваліфікаційна категорія: *спеціаліст, педагогічне звання «вихователь-методист»*

Стаж педагогічної роботи: *27 років*

**«Чарівні «пензлики» або незвичайні
способи малювання для маленьких художників»**

Зміст

I. 1. Актуальність проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку	4-5
2. «Уяви собі ситуацію...» (обґрунтування вибору теми досвіду)	6-7
II. 1. Цілі та завдання нетрадиційної образотворчої діяльності дітей дошкільного віку	9
2. Види нетрадиційних технік малювання	10-15
3. Матеріали та обладнання для занять нетрадиційною образотворчою діяльністю	15-17
III. 1. Рекомендації щодо використання нетрадиційних технік малювання в роботі з дошкільниками	18
2. Розвиток творчих здібностей у дошкільнят	19-20
IV. Список літератури	21
V. Додатки (перспективні плани занять; конспекти занять; консультації для вихователів і батьків; фотоматеріали; зразки нетрадиційних технік малювання)	22

**«Чарівні «пензлики» або незвичайні способи малювання
для маленьких художників»**

**«...Дитячий вік має багатющі можливості
для розвитку творчих здібностей...»**

/Л. Виготський/

Сьогодні проблема розвитку творчих здібностей дітей перебуває у центрі уваги багатьох педагогів-дошкільників. Адже одним із завдань дошкільної освіти є формування дитячої творчості, вміння створювати і реалізовувати власні задуми, спираючись на свій життєвий досвід.

Природа щедро піклується про людину. Вона не тільки оточує її прекрасним світом, різнобічними таємницями буття. Вона нагородила сповна саму людину, даючи їй можливість бачити чудові барви цього світу, чути розмаїття голосів, вдихати його пахощі, ласувати плодами, торкатися його.

Тільки народилася маленька дитина, а її ворота пізнання вже широко відчинені настіж. В перші роки життя дитина інтенсивно пізнає світ всіма органами відчуттів.

Враження дошкільного дитинства відкладаються в пам'яті на все життя і вирішують подальший розвиток дитини. В емоційному сприйнятті дитинства зароджуються витoki майбутньої творчої особистості.

Зі своїми переживаннями дитина завжди звертається до дорослих.

Побачене вперше, відчуте, як чудо, породжує тисячі запитань, на які дитина негайно потребує відповіді. І разом з відповіддю ми даруємо їй нашу естетичну оцінку – еталон сприймання світу.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що дитина повинна прагнути відійти від шаблону, виявляти вигадку та фантазію, винахідливість, експериментувати, вдосконалювати. При цьому вона має вміти передавати свої думки, почуття, стан, настрої, фантазії через образотворчу діяльність.

Зображувальна діяльність має великі можливості для естетичного і творчого розвитку дитини. Заняття з малювання можуть і повинні стати зустріччю з прекрасним: природою, людиною, світом мистецтва.

Для того, щоб діти відчували красу, необхідно перетворити заняття в любування і залучити до цього усі органи чуття. Чим більше органів чуття беруть участь у сприйманні навколишнього, тим повнішими будуть уявлення, глибшим пізнання. Рівень глибоко чуттєвого сприйняття допоможе формувати художньо-образне асоціативне мислення і вміння бачити оточуюче життя очима художника.

Далеко не кожна дитина може стати в майбутньому професійним художником, але кожен може навчитися помічати навколо себе красу, реагувати на неї щиросердечним поривом, продовжувати її в своїй душі, думках, діях, творіннях. Допомогти здійснити це вважаю за свою задачу.

Для більшої зацікавленості, для розвитку творчих здібностей, уяви, фантазії я вирішила використовувати елементи нетрадиційного малювання, тому що прості в технічному плані, діти легко їх засвоюють і отримують задоволення від результатів; дають дітям унікальні можливості, пошуку образів, сміливих втілень на папері власних незвичайних фантазій, вражень, думок.

Під час виконання робіт із зображувальної діяльності в дитині відбувається тренування рухів пальців рук. Відомо, що розвиток зон мозку, які відповідають за мовлення, відбувається під впливом імпульсів, що йдуть від пальців. Якщо розвиток рухів пальців відстає, то затримується і розвиток мовлення, хоча загальна фізична активність дитини при цьому може бути нормальною.

Сучасне життя в усіх його проявах стає все більш різноманітним та складним. Чим далі, тим більше вимагає воно від людини не шаблонних, звичайних дій, а рухливості мислення, швидкого орієнтування, творчого підходу до вирішення великих та малих завдань. Тому переді мною стало завдання виховання творчої особистості, починаючи вже з молодшого дошкільного віку.

Дошкільний вік – це вік, сприятливий для розвитку творчості. Дитині все дається легко, усе цікаво і все вона виконує з великим захопленням, особливо коли ці дії пов'язані з грою або просто включені в ігрові відносини.

Розвиток творчих здібностей дітей завдяки художнім навичкам є природним процесом. Залучаючи дітей до художньо-творчої діяльності, я реалізую не тільки завдання художнього виховання, а й намагаюся розвивати їхній інтелектуально-творчий потенціал.

Розвиток творчих здібностей усіх дітей – одна з найважливіших проблем сучасної педагогіки, і тому назріла проблема у пошуках нових шляхів розвитку зображувальної діяльності дітей.

Діти дуже люблять малювати, і їхні перші творчі пошуки проявляються вже у молодшій групі. І постає завдання: як розвинути, зацікавити малюка, навчити його через різні види зображувальної діяльності відтворювати навколишній світ.

Так з'явилися малюнки, створені шляхом поєднання фарб різних кольорів (кляксографія), малювання пальчиками, кулачками, долонями

(птахи, квіти, сліди, дощик), весела «клякса-малякса», яка розвиває у дітей фантазію, приносить радість, пробуджує їхню уяву.

Що таке уява, знає кожний. Ми часто говоримо один одному: «Уяви собі таку ситуацію...» або «Ну, придумай щось». Так от, щоб усе це «уявити», «придумати» – нам необхідна уява.

Моє завдання полягало в тому, щоб розвинути оту творчу уяву малюка, навчити бачити і відтворювати навколишній світ по-своєму. Тому вже з молодшого віку я намагалася виявляти і розвивати творчість дитини шляхом нетрадиційних форм, методів і прийомів у зображувальній діяльності. Важливим було завдання навчити дитину бачити, відчувати цей світ, сприймати його як диво.

Малювання – це своєрідна мова, за допомогою якої дитина передає свої сприйняття, свої думки про навколишній предметний світ.

Малювання – благодатна діяльність для виховання почуттів. Передусім тому, що майже усі дітки люблять малювати – це продуктивна діяльність, яка дає змогу малюку відтворити на аркуші паперу світ своїх думок і почуттів. Ось чому ще одним завданням зображувальної діяльності бачу для себе виховання естетичних почуттів дошкільнят. Саме заняття з малювання стають зустріччю дитини з творами мистецтва, літератури, загадковим для неї явищем. Такі зустрічі вчать малюків помічати красу, радіти й дивуватися їй.

Сприймання навколишнього – складний процес. І чим більше органів чуття беруть у цьому участь, тим повнішими будуть уявлення, глибшим – пізнання. Так з'явилися дитячі малюнки, виконані пальцем (*квіти, сліди, горобина, вишеньки, калина, намистинки, дощик тощо*), кулачками (*сліди*), ручкою (*навучок, пташки*), м'ятим папером, штапиками, по зволоженому аркуші паперу, а також цікаві малюнки, виконані свічкою, і «клякса-малякса». Ця діяльність приносить дітям велику радість, задоволення, вражає своєю загадковістю, чарівністю і неповторністю.

Така робота з дітьми приносить велике задоволення не тільки мені, а, перш за все, моїм вихованцям, бо привчаю дітей думати, вирішувати, проявляти творчу ініціативу і самостійність. Разом з тим, я намагаюся, щоб заняття не перетворювалися на механічне копіювання, а розвивати уяву, жити фантазію, спонукати до нових творчих пошуків, викликати бажання вигадувати щось нове.

Поєднання фарб різних кольорів вчить бачити красу, розвиває їх творчу уяву, естетичний смак. Діти стають більш активними, уважнішими до навколишнього світу.

Коли діти отримують велике задоволення, це викликає гарний настрій, що, в свою чергу, сприяє активному засвоєнню умінь і розвитку творчих здібностей. Адже мистецтво має таку властивість, і (що непомітно для нас самих) навчає радіти, любити, бути щасливими, навчає сприймати і помічати прекрасне. Успіх у розвитку інтересу до нетрадиційних технік багато в чому залежить від того, які методи і прийоми використовує педагог, щоб донести до дітей певний зміст, сформувати у них знання, вміння і навички в образотворчій діяльності.

Методи, які я застосовую в навчанні дітей малюванню:

- інформаційно-рецептивний;
- репродуктивний;
- дослідницький;
- евристичний;
- проблемний виклад матеріалу.

В *інформаційно-рецептивний метод* включаються такі прийоми: розглядання; спостереження; екскурсія; бесіди; слухання музичних творів; читання художньої літератури; показ вихователя.

Репродуктивний метод – це метод, спрямований на закріплення знань і навичок дітей. Іншими словами, це володіння технікою малювання. Техніка малювання – це мова художника, не володіти технікою малювання, значить не вміти передавати свої враження і відчуття в малюнку. Цей метод вправ, що доводять образотворчі навички до автоматизму.

Евристичний метод спрямований на самостійність у виконанні малюнків, прояв творчості, фантазії в художній діяльності;

Дослідницький метод спрямований на розвиток у дітей пізнавальної активності і вміння експериментувати з художнім матеріалом і техніками в зображувальній творчості.

Творчий процес – це справжнє диво. Кожна з нетрадиційних технік – це маленька гра. Їх використання дозволяє дітям відчувати себе вільніше, сміливіше, безпосередніше, розвиває уяву, дає повну свободу для самовираження. Діти розкривають свої унікальні здібності, відчують радість, які їм доставляють творіння. Тут вони починають відчувати користь творчості та вірять, що помилки – це всього лише кроки до досягнення мети, а не перешкода, як у творчості, так і в усіх аспектах їхнього життя.

Дітям краще вселити впевненість, що: *«У творчості не існує неправильний шлях, є тільки свій власний шлях».*

Моя мета як вихователя – спонукати дітей вдосконалювати свої малюнки шляхом експериментування, самостійного пошуку, застосування різних матеріалів у процесі роботи. Звичайно ж, це робота не одного дня, а

поступова наполеглива праця. Вона приносить радість, бо це творчий процес. Неординарність, індивідуальність є проявом того особливого, що якраз і відображає талановитість та обдарованість дітей.

Види нетрадиційних технік малювання

«...Дитячий малюнок, процес малювання – це частка духовного життя дитини. Діти не просто переносять на папір щось з навколишнього світу, а живуть у цьому світі, входять у нього як творці краси, дістаючи насолоду від неї...»

/В.О. Сухомлинський/

Образотворча діяльність – найбільш ефективний засіб розвитку творчих здібностей дітей. Одне з найулюбленіших занять дітей – малювання. Діти охоче погоджуються на пропозицію намалювати щось і з задоволенням беруться до роботи. Проте, що цікавіше для дітей, малювати незвично: пальчиками, долоньками, паличками, штампами.

Образотворча діяльність набуває творчого характеру, настрою поступово, коли діти оволодівають різними техніками зображення.

Спостереження за ефективністю малювання дітей привело мене до висновку про необхідність використання нетрадиційних технік, які створять ситуацію успіху у вихованців, сформулюють стійку мотивацію до малювання.

Нетрадиційне малювання – це мистецтво зображувати, що не ґрунтуючись на традиції. Малювання нетрадиційними способами, захоплюючи, зачаровує діяльність, яка дивує і захоплює дітей. Нетрадиційні техніки малювання – це спосіб створення нового, оригінального витвору мистецтва, у якому гармонують все: і колір, і лінія, і сюжет. Термін «нетрадиційний» – означає використання матеріалів, інструментів, способів малювання, які не є традиційними, широко відомими. Існує безліч технік нетрадиційного малювання, їх незвичайність в тому, що вони дозволяють дітям швидко досягнути бажаного результату.

Цілі нетрадиційної образотворчої діяльності:

- розвивати художню творчість, уяву, фантазію дошкільнят. Формувати індивідуальні, інтелектуальні здібності через використання нетрадиційних технік і матеріалів в образотворчій діяльності;
- розвивати вміння самостійно створювати, застосовувати, використовувати різні нетрадиційний матеріал і нетрадиційні техніки в художній творчості.

Завдання нетрадиційної образотворчої діяльності:

- підтримувати інтерес до нетрадиційних технік малювання: створювати предметно-розвиваюче середовище з художньої творчості;
- продовжувати знайомити дошкільнят з нетрадиційними техніками малювання; знаходити нестандартні (креативні) способи зображення предметів і явищ;
- розвивати образотворчі вміння, навички, систематизувати отримані знання;
- розвивати технічні художні вміння і навички за принципом: від простого до складного;
- продовжувати розвивати почуття кольору, форми, композиції, просторове уявлення, художній і естетичний смак;
- розширювати уявлення про прекрасне через спостереження в природі, розглядання красивих предметів інтер'єру, репродукцій художників, ілюстрацій в книгах, альбомах, слухання класичної музики, відвідування красивих і культурних місць в місті художніх салонів, виставок;
- згуртувати дитячий колектив шляхом спільної творчості;
- розвивати бажання експериментувати, виявляючи яскраві пізнавальні почуття: враження, сумнів, радість від пізнання нового;
- закріплювати і збагачувати знання дітей про різні види художньої творчості;
- виховувати працелюбність і бажання досягати успіху власною працею, толерантність, цілеспрямованість, творчу самореалізацію.

Незвичайні матеріали і оригінальні техніки привертають дітей тим, що тут не присутній слово **«не можна»**. **Можна малювати, чим хочеш і як хочеш** і навіть можна придумати свою незвичайну техніку. Діти відчують незабутні, позитивні емоції, а за емоціями можна судити про настрої дитини, про те, що його радує, що його засмучує. Результат зображувальної діяльності не може бути поганим чи хорошим, робота кожної дитини індивідуальна, неповторна.

Досвід показує, що малювання нетрадиційними матеріалами дозволяє дитині:

- отримувати незабутні позитивні емоції;
 - активізувати художній потенціал;
 - привчитися до творчості;
 - розвивати думки (як ще можна зобразити? як інакше?);
- самостійність; уявлення; дрібну моторику рук;
- проявити індивідуальність (*немає однакових робіт*);
 - позбутися психологічних меж, страхів (*раптом не вийде так, як потрібно*).

Саме нетрадиційні техніки малювання створюють атмосферу розкритості, відкритості, розвитку самостійності дітей, створюють емоційно – позитивне відношення до діяльності. А поєднання основ технік традиційного малювання і нетрадиційних технік образотворчої діяльності дає позитивні результати, діти отримують справжнє задоволення від художньої діяльності.

Діти малюють не лише пензлями, олівцями, а також пальчиками, долоньками, кулачками, губкою, зубною щіткою, пір'ям тощо. А крім того й штампують – тичком, зібраним папером, листям дерев, зрізом очерету. Маленькі художники використовують у своїй творчості окрім звичайних рельєфні фарби, крупи та малюють на яєчній шкарлупі. Це допомагає розширити образотворчі можливості дітей, сприяє подоланню невпевненості при виконанні роботи, надає оригінальності малюнкам вихованців. Діти охоче створюють різні цікаві малюнки.

Дані техніки створюють невичерпні можливості для розвитку дитячої фантазії, стимулюють до нових пошуків.

Малювання на зволоженому аркуші паперу (монопілія)

Акварель по-мокрому – дозволяє отримати малюнки з розмитими, нечіткими контурами, створити колірні переходи, ніжність, гармонійність колірних узгоджень.

Зволожується аркуш паперу і кладеться на вологу серветку. Потім наноситься малюнок пензликом або пальчиком, вмоченим у акварельні фарби одну сторону зігнутого навпіл аркуша, накрити другою половиною аркуша. При розгортанні аркуша на обох його сторонах утвориться симетричне зображення.

Малювання зім'ятим папером

М'який папір мнеться руками, вмочується у фарбу (за кінчик) і відбитки його наносяться на аркуші.

Малювання зубною щіткою

Для малювання зубною щіткою потрібна густа, напівсуха гуашева фарба. Зубну щітку потрібно вмочити у фарбу. Доторкатися до аркуша паперу потрібно усім ворсом, щоб від кожної ворсинки залишався слід. Для

того, щоб набирати фарбу іншого кольору, треба гарно вимити щіточку водою і витерти насухо серветкою.

Малювання квачиком

Квачиком малюємо так само, як і звичайним пензликом. Для малювання треба підготувати фарби – акварельну або гуашеву, баночку з водою, папір білий або кольоровий, довільного розміру та форми квачик тримаємо у руці трьома пальцями, як і пензлик. Добре змочуємо квачик у воді, набираємо на нього фарби та малюємо.

Набивання фарби сухим пензликом

Використовуючи цю техніку, необхідно вчити дітей набирати фарбу на жорсткий пензлик. Фарба має бути напівсуха, пензлик також – сухим. Періодично набираючи фарбу на пензлик прикладати ворс до аркуша, використовуючи його як «патичок», ніби набиваємо фарбу.

Техніка штампування листочками

Відберіть потрібні листочки, покладіть їх на клейонку або аркуш та зафарбуйте гуашшю відповідних кольорів. Намащуйте фарбу від середини до країв листочка.

Обережно підніміть перший листочок за «хвостик» – черешок, покладіть його на чистий аркуш і добре притисніть. Так само зробіть решту необхідних відбитків.

Тепер пензликом намалюйте дрібні деталі: очі й носики звірятам, стебла до квітів, орнаменти на вазах тощо.

Малюємо у техніці видування

Для цього нам знадобляться трубочки для коктейлю, піпетки та рідкі гуашеві фарби або туш. За допомогою піпетки наносимо фарбу на аркуш (набираємо у піпетку і виливаємо, щоб утворилася ляпка). Ляпку роздмухуємо за допомогою трубочки для коктейлю так, щоб перетворити її на щось цікаве (дерево, кущ, сніжинка, восьминіг, павучок, квітка та ін.). Пензлем можна домалювати те, чого на думку дитини, не вистачає на малюнку.

Малювання картопляними штампами

На одному з кінців картопляного шматочка вирізати форму будь-якого предмета (листочок, сніжинка, кружечок, квіточка, метелик та ін.). Мокати штамп у фарбу і прикласти там, де має бути листок, квіточка чи метелик. Коли потрібно малювати фарбою іншого кольору, штамп охайно витираємо серветкою.

Техніка набризкування

Використовуючи цю техніку, необхідно вчити дітей набрати на кінчик щетинного пензля (або на зубну щітку) фарбу, пензлик нахилити над

аркушем і провести пальцем проти ворсу; застосовувати цю техніку для тонування паперу, створення сюжетних малюнків: зоряне небо, квітучі луки, а також – окремих образів: квітуче дерево, дерево з плодами. Можна запропонувати дітям на аркуш паперу перед використанням цієї техніки покласти вирізані із картону силуети, які потім зняти, а їх відбитки розфарбувати.

Малювання восковою свічкою

Крім малювання олівцями, фломастерами, фарбами, гуашшю існує багато інших художніх та допоміжних матеріалів, які можуть використовуватись в зображувальній діяльності. Одним із таких методів є малювання свічкою.

Віск залишає на папері невиразний слід, немає яскравості, як від звичайних олівців чи фломастерів. Така техніка малювання свічкою називається «Сліпим малюванням»: на папір наноситься якийсь малюнок свічкою, потім зверху тонується увесь аркуш аквареллю і на кольоровому тлі проявляється зображення. Для такого виду малювання краще брати саме розведену водою акварель, то вона прозора, на відміну від гуаші, а віск містить жир, який відштовхує воду.

Малювання відкритою долонькою та пальчиками

Дитина вмочує палець у ємність з гуашевою чи акварельною фарбою і робить відбитки на папері відповідно до теми.

Проводиться у всіх вікових групах. У молодших групах малювання пальчиком є підготовчим етапом до примочування пензликом. Рука – природне «знаряддя», тому дитині легше отримати перше зображення через природні рухи самої руки, ніж виконувати дії з пензликом. Теми беруться з урахуванням ускладнення: спочатку ті, де потрібно примочувати пальцем по всій поверхні, а потім – на обмеженій поверхні.

Кляксографія

Аркуш паперу складається навпіл, прогладжується лінія згину. На лінію згину аркуша паперу довільної форми наноситься кілька «клякс» різного кольору. Аркуш складається, прогладжується рукою. Розгорнувши, одержуємо несподівані зображення – у них можна впізнати знайомий образ або домалювати необхідні деталі, щоб він став виразнішим.

Отже, чим різноманітніше будуть умови, в яких протікає образотворча діяльність, зміст, форми, методи і прийоми роботи з дітьми, а також матеріали, з якими вони діють, тим інтенсивніше стануть розвиватися дитячі художні здібності.

Техніка продряпування

Цікавий вид малювання способом продряпування. Аркуш паперу (краще картон) натирається розплавленим воском. Потім покривається темною гуашшю, змішаною з дитячим милом. Мило знежирює поверхню і допомагає рівномірно затонувати аркуш. Після висихання фарби, за допомогою загостреного патичка, продряпується малюнок.

Малювання ниткою (ниткографія)

Довжина нитки повинна бути 30-35 см. Один кінець нитки намотати на палець або зробити петельку для зручності. Вільним кільцем опустити її в палітру з фарбою. Притримуючи пензлем, щоб не набралася зайва фарба, витягти нитку з палітри і викласти її петельками на одну сторону зігнутого навпіл аркуша так, щоб чистий кінець нитки звисав з нього, накрити другою половиною аркуша, притиснути зверху лівою рукою і витягти нитку рухом на себе і праворуч. При розгортанні аркуша на обох його сторонах утвориться симетричне зображення.

Багато в чому результат роботи дитини залежить від його зацікавленості, тому важливо активізувати увагу дошкільника, спонукати його до художньої діяльності за допомогою додаткових стимулів. Такими стимулами можуть бути:

- ігри на розвиток художньої уяви («На що схоже», «Розколдую картинку», «Продовж малюнок», «Чарівні картинки», «Домалюй», «На що схожі наші долоньки», «Чарівні плями», «Чарівна ниточка», «Про що розповіла музика», «Неіснуюча тварина або рослина», «Кольорові казки», «Намалюй настрій», «Закорючки», «Уяви собі», «Крапка, крапка...»);
- сюрпризний момент - улюблений герой казки або мультфільму приходить в гості і запрошує дітей відправитися в подорож;
- прохання про допомогу, адже діти ніколи не відмовляться допомогти, їм важливо відчувати себе значущими;
- створення проблемної ситуації;
- музичний супровід, читання художнього слова тощо.

Нетрадиційне малювання тісно пов'язане з розвитком наочно-дієвого і наочно-образного мислення, також з виробленням навичок аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння, узагальнення.

Працюючи над малюнком, дошкільнята вчаться виділяти особливості, якості, зовнішні властивості предметів, головні і другорядні деталі, правильно встановлювати і співвідносити одну частину предмета з іншого, передавати пропорції, порівнювати величину деталей, зіставляти свій малюнок з натурою, з роботами однолітків.

У процесі малювання діти вчаться міркувати, робити висновки. Відбувається збагачення їх словникового запасу. При малюванні з натури у дітей розвивається увага, при малюванні за поданням – пам'ять.

У художній діяльності з використанням нетрадиційних технік, у дітей розвивається орієнтовно-дослідницька діяльність, фантазія, пам'ять, естетичний смак, пізнавальні здібності, самостійність. Дитина використовує колір як засіб передачі настрою, експериментує (змішує фарбу з мильною піною, на зображений предмет кольоровою крейдою завдає гуаш). При безпосередньому контакті пальців рук з фарбою діти пізнають її властивості: густоту, твердість, в'язкість. У зображенні казкових образів з'являється вміння передавати ознаки незвичайності, казковості.

Робота з нетрадиційними техніками зображення стимулює позитивну мотивацію зображувальної діяльності, викликає радісний настрій у дітей, знімає страх перед фарбою, страх не впоратися з процесом малювання. Багато видів нетрадиційного малювання сприяють підвищенню рівня розвитку зорово-моторної координації. Наприклад, малювання по склу, розпис тканини, малювання крейдою по оксамитовій папері.

Дані техніки не втомлюють дошкільнят, у них зберігається висока активність, працездатність протягом усього часу, відведеного на виконання завдання. Використання нетрадиційних технік зображення сприяє пізнавальній діяльності, корекції психічних процесів і особистісної сфери дошкільників в цілому.

Багато видів нетрадиційного малювання сприяють підвищенню рівня розвитку зорово-моторної координації. Якщо надмірно активна дитина потребує великому просторі для розгортання діяльності, якщо його увагу неухважно і вкрай нестійке, то в процесі нетрадиційного малювання зона його активності звужується, зменшується амплітуда рухів. Великі і неточні рухи руками поступово стають більш тонкими і точними.

Нетрадиційні техніки зображення сприяють розвитку пізнавальної діяльності, корекції психічних процесів і особистісної сфери дошкільників в цілому. Художня творчість дуже важлива при підготовці дитини до шкільного навчання, завдяки зображувальній діяльності діти вчаться утримувати певне положення корпусу, рук, нахил олівця, пензля, регулювати розмах, темп, силу натиску, укладатися в певний час, оцінювати роботу, доводити почате до кінця.

Беручи участь в творчому процесі, діти проявляють інтерес до світу природи, гармонії кольору і форм. Це дозволяє по-особливому дивитися на все їхнє оточення, прищеплювати любов до всього живого.

У роботі з дітьми я використовую такі форми організації як: цільові прогулянки, фотовиставки, виставки малюнків, конкурси, розваги.

Тож знання, які набувають діти, складаються в систему. Вони вчаться помічати зміни, що виникають в образотворчому мистецтві від застосування в процесі роботи нестандартних матеріалів. Набуваючи відповідний досвід малювання в нетрадиційних техніках, і, таким чином, подолавши страх перед невдачею, дитина в подальшому буде отримувати задоволення від роботи, безперешкодно переходити до оволодіння все нових і нових технік в малюванні.

Матеріали та обладнання

Пріоритетними напрямками моєї роботи щодо розвитку творчих здібностей дитини було оновлення змісту навчально-виховного процесу, що виявляється у створенні належних умов забезпечення розвивального середовища, своєчасному розкритті природних задатків, нахилів і здібностей дитини, інтеграції родинного та суспільного виховання. Важливу роль у розвитку дитини відіграє розвиваюча творче середовище, яка повинна стимулювати дитину на активну діяльність.

При організації предметно-розвиваючого творчого середовища для образотворчої діяльності потрібно враховувати потреби дітей. А потреба їх полягає в тому, щоб вони могли вільно, самостійно користуватися традиційними і нетрадиційними образотворчими матеріалами в групі, також необхідно враховувати індивідуальні особливості, рівень знань, умінь і навичок в малюванні, вік дошкільнят.

У діяльності з художньої творчості необхідно надавати дітям свободу вибору образотворчих матеріалів. Необхідно використовувати різні матеріали: фарби, кольорові олівці, крейда. Це дає можливість дитині вибрати художній матеріал за бажанням, розвивається самостійність в роботі, пізнавальна і експериментальна активність, творчість.

Враховуючи, що заняття з образотворчої діяльності вимагають педагогічно продуманого матеріального оснащення (спеціального обладнання, інструментів і образотворчих матеріалів), я почала саме з цього питання. Насамперед придбала всі ті предмети, які створюють умови для проведення занять - дошки, мольберти, підставки тощо; інструменти: олівці, пензлики, квачики, палички та інші зображувальні матеріали для створення малюнка.

Для занять малюванням (предметним, сюжетним, декоративним, за задумом) в групу придбали настінну і підлогову дошки, дошку з рейками для демонстрування дитячих малюнків, підставка для натур.

Підбираючи матеріали та обладнання, я перш за все визначила, які з них більше сприяють виразному та повному вирішенню теми, запропонованої вихователем або задуманої дітьми.

Так для малювання потрібний досить щільний, трохи шорсткий папір (краще напівватман). До кожного заняття продумую формат і колір паперу для малювання. Намагаюсь не використовувати глясовий папір, на поверхні якого олівець ковзає, майже не залишаючи сліду, і тонкий папір, який рветься від сильного натиску.

У процесі практичної роботи з'ясувала, що папір повинен лежати нерухомо і рівно. Виняток складає декоративне малювання, у процесі якого діти можуть змінювати положення аркушу. Більшу частину малюнків фарбами діти виконують на тонованому папері. Білий папір використовую для малювання олівцями, акварельними фарбами, іноді для малювання гуашевою фарбою, коли для зображення необхідний білий фон (наприклад, аркуш – білий сніг, а діти малюють дерева, тварин тощо).

Не меш важливим є те, які олівці використовую на заняттях. Для малювання дітям потрібен набір кольорових олівців: в молодших групах – з п'яти олівців (червоний, синій, зелений, жовтий і чорний); у середній – з шести олівців (червоний, синій, зелений, жовтий, чорний і коричневий); у старших групах, крім того, додаються помаранчевий, фіолетовий, темно-червоний, рожевий, блакитний, світло-зелений.

Пензлики. Для малювання фарбами потрібні круглі волосяні пензлики з м'яким і еластичним ворсом – колонкові, білячі, тхорові. Пензлики розрізняються за номерами: № 1-8 – тонкі, № 8-16 – товсті. Після користування пензлями, їх необхідно ставити на підставку.

Фарби. Для малювання я застосовую два види водяних фарб – гуаш та акварель. Для дітей молодшого дошкільного віку найзручніші фарби покривні, пастозні, непрозорі – гуаш. Її потрібно розводити до густоти рідкої сметани, так щоб вона трималася на пензлику (квачику, ватній паличці, штампі), не капала. Найкраще фарбу наливати в прозорі баночки з низькими краями, щоб діти могли бачити колір.

Акварельні фарби використовую для дітей старшої групи. Відмінною особливістю акварельних фарб є її прозорість. Акварель випускається різних видів: тверда – в плитках, напівм'яка – в порцелянових формочках і м'яка – в тубиках. В умовах дитячого садка краще всього застосовувати акварель напівм'яку (ще називають її «медова»).

Часто для занять художньо-творчою діяльністю використовують пастель – товсті стержні різного кольору. Набори пастелі мають п'ять кольорів, по кілька тонів кожного, що становить вже готову панель для роботи. Для дітей рекомендується м'яка пастель.

Цікавою в роботі є кольорова воскова крейда, яка продається у вигляді стрижнів набором від 12 до 36 кольорів. Нею малюємо так само, як пастеллю. Перевага кольорової воскової крейди полягає в тому, що вона може дати лінію майже олівцевої товщини. Тому восковою крейдою малюнок виконується без застосування простого олівця.

Для малювання нестандартними техніками знадобиться не лише звичайні повсякденні матеріали, а й ті, якими б, здавалось, не можливо малювати. Для набивання чудово підійде жорсткий пензлик, квачик (*робиться з поролону*) або зім'ятий папір; для штампування – засушене листя, самостійно зроблені штампи або печатки з овочів, поролону, пінопласту, пробки, ластіку тощо; для кляксографії чи роздування використовується піпетка та трубочка для коктейлів; нитки потрібні для ниткографії; для набризкування – зубна щітка чи щетинний пензлик; для продряпування – воскова свічка.

Матеріалом для малювання може бути будь-які побутові предмети: пробки від пластикових пляшок, від тюбиків крему, зубної пасти; листи дерев, квітів, трави; ягель; целофан; соломка; пористі губки цікаві дітям як гра з невідомим. Це зацікавлює дітей і втягує у творчий процес.

Межі його залежать від творчої уяви дітей і вихователя.

Рекомендації
щодо використання нетрадиційних
технік малювання в роботі з дітьми

Інтерес до малювання у дітей з'являється рано. Спостерігаючи за дорослими, як вони діють з ручкою, малюки проявляють активне прагнення, що-небудь виконати самім, без допомоги дорослого. Беручи олівці, починають водити по паперу, шпалерам, книгам. Але, не все так просто, рука не слухається, пальці виводять тільки не зрозумілі каракулі.

Поступово дитина привчається утримувати олівець в руці і водити ним по паперу. В садочку дитину вчать правильно тримати олівець, пензлі, змішувати фарби для отримання нових кольорів, вона дізнається, чим акварель відрізняється від гуаші.

Також у дітей формуються навички культури трудової діяльності: планування майбутнього малюнку, самоконтроль за своїми діями, прагнення досягти якісних результатів, здатність до подолання труднощів. Не варто забувати, що заняття спрямовані на розвиток у дошкільнят художньо-творчих здібностей. А художня творчість - це діяльність, в результаті якої діти створюють щось нове, оригінальне, цікаве, проявляючи всю свою уяву, реалізуючи свій не як у всіх задум, де самостійно знаходять засоби для їх втілення. Щоб у дитини виникало бажання самостійно творити, вона має набути вміння бачити ознаки предметів, виділяти з-поміж них істотні та другорядні, розуміти роль кожної.

Неабияку роль відіграє засвоєння конкретних *засобів зображення* цих предметів для відтворення їхніх характерних ознак.

Відтворити свої почуття і враження спонукають дитину взятися за пензель або олівець. Але, не все так просто. Практика роботи показує, що часто дітям бракує вмінь та навичок для відтворення свого задуму і дитина залишається незадоволеною результатом своєї роботи. Буває, що коли у дитини не виходить щось з першого разу, вона втрачає інтерес до діяльності, просить дорослого допомогти намалювати.

В цьому випадку на допомогу приходить використання нетрадиційних технік малювання. У формі захоплюючої гри малеча вчиться створювати малюнки простої форми з наданням їм образної виразності. Від заняття до заняття рухи вихованців стають дедалі вправнішими, діти вчать деталізувати створене зображення, знаходити способи його поліпшення.

Різні матеріали ставлять нові завдання і змушують весь час щось придумувати фантазувати. А із каракуль, мазні в кінці кінців вимальовується знайомий об'єкт. Дитина радіє від того, що це зробив Я.

Розвиток творчих здібностей у малюків

(поради)

Які умови слід створити для оптимального розвитку творчих здібностей дитини? Однозначної відповіді на ці питання психологи ще не дали.

Американський психолог Дж. Сміт запевняє, що навчання творчості стане можливим, якщо будуть створені такі основні умови:

- фізичні, тобто наявність матеріалів для творчості і можливість в будь-яку хвилину діяти з ними;

- соціально-економічні, за яких дитина має відчуття зовнішньої безпеки, тобто знає, що її творчі вияви не отримали негативної оцінки з боку дорослих;

- психологічні: у дитини формується відчуття внутрішньої безпеки, розкутості і свободи за рахунок підтримки дорослими її творчих починань.

Але умови створені для малюків – це ще не все. Ось цікаві та корисні рекомендації:

- створіть дитині затишну і безпечну психологічну базу для її пошуків, до якої вона могла б повертатися, якщо буде налякана власними відкриттями;

- підтримуйте схильність дитини до творчості і виявляйте співчуття до невдач. Уникайте несхвальних оцінок її творчих ідей;

- будьте терпимі до дивних ідей, поважайте допитливість, запитання і ідеї дитини; намагайтеся відповідати на всі запитання; дитина повинна навчитися жити в інтелектуальній напрузі;

- давайте дошкільняті побути одному і дозволяйте, якщо він того хоче, самому займатися своїми справами; надлишок опіки може пригальмувати його творчість;

- допомагайте дитині вчитися будувати її систему вартостей, не обов'язково засновану на її власних поглядах, щоб вона могла поважати себе і свої ідеї поряд з іншими ідеями та їх носіями;

- допомагайте дитині у задоволенні основних людських потреб (почуття безпеки, любові, поваги до себе і оточуючих), оскільки людина, енергія якої скована основними потребами, менше здатна досягти висот самовиразу;

- виявляйте симпатію до її перших незграбних спроб виражати свої ідеї словами і робити їх таким чином зрозумілими оточуючим;

- знаходьте слова підтримки для нових творчих починань дитини, уникайте критикувати перші спроби, якими б невдалими вони не були; ставтеся до них з теплом: малюк прагне творити не лише для себе, але й для тих, кого любить;

- допомагайте дитині стати «розумним авантюристом» і часом покладатися в пізнанні на ризик та інтуїцію; найвірогідніше, саме це допоможе зробити справжнє відкриття;

- підтримуйте необхідну для творчості атмосферу, допомагаючи дитині уникнути суспільного несхвалення, зменшити соціальні тертя і подолати негативну реакцію однолітків. Чим більше ви надаєте можливостей для конструктивної творчості, тим щільніше закриваються клапани деструктивної поведінки. Дитина, позбавлена позитивного творчого виходу, може спрямувати свою творчу енергію у зовсім небажаному напрямку.

Використана література

1. Базовий компонент дошкільної освіти.
2. Горошко Н.А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, аплікація . – Х.: Ранок, 2007.
3. Давидова Г.Н. Нетрадиційні техніки малювання дитячого садка.– М., 2007.
4. Арт-терапія кольором, кольоротерапія в роботі з образотворчої діяльності. // БВДС. – 2012, № 3.
5. Веселкова палітра (ідеї для дитячої творчості // БВДС. – 2015, № 9.
6. Демчук М. Нетрадиційні техніки // Палітра педагога – 2001, № 3.
7. Пізнаємо світ пальчиками // Палітра педагога. – 2011. - № 5.
8. Дитячий садок // Всеукраїнський часопис для педагогів – «дошкільників», серпень 2008р.
9. Райдужна палітра // Дошкільний навчальний заклад – 2011, № 6
10. Різнокольоровий світ творчості // Дошкільний навчальний заклад – 2012, № 7.
11. Дитячий садок // Всеукраїнський часопис для педагогів – «дошкільників», серпень 2005р.
12. Ковалевська О.Й. Чарівний світ мистецтва // Бібліотечка вихователя дитячого садка – 2008. – Серпень.
13. Скрипка Н.Г. Використання новітніх технологій в зображувальній діяльності // Бібліотечка вихователя. – 2005. - № 5-6.
14. Терещенко О.П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності.
15. Шульга Л. Барвиста радість. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД 2012.
16. Шульга Л.М. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях з малювання.